

TRYCKFRIHET OCH UTRIKESPOLITIK

ENLIGT vår ärevörddiga tryckfrihetsförordning »skola såsom missbruk av tryckfriheten anses»: »smäddiga, förgripliga eller till osämja med främmande makter syftande omdömen och yttranden om samtida nationer eller stater, med vilka riket är i fredligt förhållande, om deras varande överhet, regering och regeringssätt, höge ämbetsmän och sändebud, inre eller yttre förhållanden, företag eller underhandlingar». Paragrafen fortsätter: »förbrytelsen skall anses enligt 8 kap. 28 § strafflagen, och skriften konfiskeras. Är skriften ej smäddig eller förgriplig, men genom densamma missförstånd med utländsk makt sig yppat, må den utan rättegång kunna konfiskeras.»

De, som under de sista åren följt med vad på åtskilliga håll i den svenska pressen skrivits om främmande makter, »deras överhet, regering och regeringssätt», skulle verkligen vilja önska, att ovanstående utdrag av tryckfrihetsförordningen uppsattes inom glas och ram på redaktionslokalerna, helst även i justitieministerns arbetsrum. På sina håll har man nämligen tagit till vana att i spalterna begagna ett språk mot utländska företeelser, som gör en dygd av okvädinsord och en sport av förvrängningar. Antipatierna utlösa sig i invektiv och förlöjliganden. En tidning ligger i luven på en stat, en annan tidning ondgör sig hetsande över en annan. Ofta får man intryck av att utrikesjournalistik består i att föra ett ordens giftkrig, för all del med skribenten utom riskzonen och väl skyddad mot all handgriplig fara.

Måhända kan mycket av detta hänföras till att det alltmer ospännande utrikespolitiska intresset i vårt land kommit för hastigt på. Händelserna ha avlöst varandra i så hastigt tempo och omvärderat så många, som det en gång troddes, evigt orubbliga värden, att det varit svårt att med bibehållen jämvikt finna sig tillrätta igen. Stridsmetoderna från inrikespolitiken ha utan vidare överförts till utrikesjournalistiken, möjligen blott med den

skillnaden att tonen skruvats upp, eftersom faran för att omedelbart bli tillrättavisad eller vederlagd varit minimal. Utrikespolitiken samlade förr, åtminstone utanför vissa exklusiva kretsar, föga uppmärksamhet både bland allmänheten och — med den växelverkan, som finnes mellan läsarnas intressen och tidningsvärldens — följaktligen även i pressen. En kultur att »uppleva världen» har ännu icke hunnit byggas upp, helt enkelt därför att en dylik kultur lika litet som varje annan kulturform kan byggas upp på en dag. Säkerligen kommer det att åtgå ännu något tiotal år, innan det levande utrikespolitiska intresset hos våra dagars yngre årgångar blir mera allmän egendom; sannolikt få vi vänta härpå, tills de yngre generationerna kommit till maktens åldrar. Redan har dock det intima sammanhanget mellan skeendet ute i världen och vårt eget materiella eller kulturella liv måst uppenbaras för allt flera. Hastigare än vi förut ville ana ha vi förflyttats närmare världshändelserna; de som sömnigt slöto ögonen härför, väcktes bryskt av sanktionsaktionen. Det under endast ett par år stegrade försvarsintresset är en reflex av detta utrikespolitiska uppvaknande, och aldrig torde referatet av en svensk riksdagsdebatt på sistone ha så slukats av allmänheten som skildringarna av den underhusdebatt, då Hoare gjorde sin tårfyllda sortie och Baldwin den botfärdiges avbön. Inga autarkiska strävanden kunna stryka ur det allmänna medvetandet, att vi samt och synnerligen blivit på det ena eller andra sättet beroende av utvecklingen utanför våra gränser, att vi i mycket högre grad än tidigare infogats i en internationell intresse- och ödesgemenskap.

Har tryckfrihetsförordningen icke minst till följd av den sedan långliga tider liberala tillämpningen förlorat i tillbörlig aktning och respekt, borde dock detta ömsesidiga internationella beroende verka till självtukt. Vårt eget intresse av att ej stöta främmande makter för pannan måste, tycker man, mana till en viss återhållsamhet och ett bättre vägande av orden, innan de slungas ut. När man betänker, hur oöverkomliga åtskilliga lands gränser äro för våra varor och hur stora ansträngningar att övervinna hindren kunna bli fruktlösa genom granntyekthet hos importlandets myndigheter, måste det sägas vara att spela ett högt spel, om enskilda pressorgan äventyra dessa handelsmöjligheter blott för lusten att föra ett frivolt, av grovheter och insinuationer späckat språk.

Att detta icke är något löst tal kan man lätt få intyg på från den internationella handelns män, som veta att berätta och berätta

mycket om de extra svårigheter, som detta språk lägger till handelsn redan nog många. Att det vållar vårt utrikesdepartement mycket bekymmer kan icke heller vara allmänheten obekant. I ett föredrag för ett par år sedan yttrade dess presschef, att »somliga nationer på grund av omständigheterna äro överkänsliga. Deras ministrar i utlandet ha ju till uppgift att i allt övervaka och tillvarataga sina respektiva länders intressen. De följa omsorgsfullt vad som säges i pressen — jag föreställer mig att man inom denna inte vet huru omsorgsfullt vad som säges om andra länder, läses, översättes och rapporteras på de utländska legationerna — och när så något påträffas, som anses vara sårande för deras nation eller överhet, komma de med sina klagomål och dementier till utrikesdepartementet.» Mera än människor äro ej politikerna eller affärsmännen, och vem kan förundra sig över om de skulle undvika att handla med ett land, av vars press de ständigt bli förfördelade men vars handelsartiklar de kunna få lika förmånligt från annat håll. Vad skulle en kund i en svensk bod göra åt den handlare, som på notan åt honom skrev ett Förbrytaren och kriminaldåren N. N. debet...?

När vi här ovan talat om pressen, vare det oss fjärran att generalisera. De flesta pressmän torde städse bemöda sig om att iakttaga dekorum; om de låta kritiken göra sig hörd, sker det först efter ansvarskännande överväganden och därför att de funnit sig nödsakade därtill av de påtalade förhållandenas art och sin bjudande plikt som bärare av vissa stränga åskådningar eller ideal. Men lika lätt är att påvisa, hur denna ansvarskänsla är en sällsynt uppenbarelse på vissa redaktionslokaler. Man behöver härvid ej sysselsätta sig med kommunist-, kilboms- eller nazistpressen; den har nu en gång för alla valt ståndskallet som sitt läte och uppfostat sin publik med lögner, halvsanningar, förvrängningar, överdrifter och förtiganden, allt på ett sätt som måste stämplas som ett barbariskt förfall men som måhända utlandet ej gitter fästa något avseende vid. Men det finns också tidningar med stor makt över opinionen och presentabla i de finaste kretsar, vilka ej försumma tillfällena att uttala sina oförgripliga meningar om sinnesbeskaffenheten hos utlandets och grannstaters ledare, om deras amoraliska halt och deras brottsliga uppsåt. Störst måste anspråken ställas på de organ, som genom omständigheternas makt kommit att företräda härskande partiriktningar och som därför borde kunna förmoda, att deras stämman hörs vida omkring och blir allmänne avlyssnad. Allra störst borde anspråket vara på den

avisa, som genom sin ställning som officiellt organ för det socialdemokratiska partiet på visst sätt måste betraktas som ett regeringsorgan.

Man behöver icke bläddra mycket i Social-Demokraten, förrän man skall upptäcka det svalg, som är befäst mellan exc. Sänders högt kultiverade, försynta men ändock frimodiga uppträdande och det »officiella organets» notoriska utfall mot en hel räckta av stater, »med vilka riket är i fredligt förhållande». För att undgå beskyllningen att icke kunna leverera bevis för våra påståenden skola vi välja några citat ur »regeringsorganet» för de sista månaderna, samtidigt som vi tillägga att intet skulle vara lättare än att fortsätta axplockningen både för denna tid och tidigare. »Stilblommorna» ha hämtats ej blott från ledareavdelningen utan även från nyhetsavdelningen, från den för opinionsbildningen viktiga kåseriavdelningen samt från de utrikespolitiska översikterna, där de arma vinddrivna politiska emigranterna få utså sitt hat mot det gamla fosterlandets nya härskare.

Självfallet ställs Mussolini under krigets och sanktionernas tid främst i skottgluggen. Den 7 jan. i år jämför kåsören Bes den italienska diktatorn med »andra galningar, vilka trampat genom världshistorien med blodiga stövlar...», samt fortsätter smakfullt: »Deras största lust står i alla fall till människoblod. De äro helt enkelt kannibaler till sin natur. — — — Buss på den där tokige hövdingen, som håller på att äta upp ett helt folk.» Detta blott som ett exempel beträffande Italien.

Av större intresse är behandlingen av Tyskland. På nyhetsavdelningen den 11 nov. 1935 kan läsas följande avslutning på ett meddelande om vissa benådningsakter:

»Bland dem finnes fall, där människens kallblodighet bragt havande kvinnor om livet bara för att slippa ifrån bekymren för det väntade barnet och icke behöva betala något uppfostringsbidrag. Gemensamt i alla dessa fall är människens könshat mot kvinnan, som fränkännes att leva. Det är det primitiva blodets röst i en brutal miljö. Ligger motivet i den förnedrade ställning, som kvinnan intar i Tredje riket? Eller finner detta systematiska benådande av kvinnomördare sin förklaring i Hitlers person?»

Under strecket i Soc.-Dem. den 3 jan. 1936 gör Friedrich Stampfer, Vorwärts' siste redaktör, ett bokslut över »Det tredje Hitler-året». Där manas Europas regeringar och folk till ett »avböjande av alla överenskommelser med förbrytarband», varmed ej kan avses något annat än i första hand Tysklands »överhet», för att an-

vända tryckfrihetsförordningens ord. I samma artikel talas om nationalsocialismens »bestialiska terror» och »lymmelaktiga sinnelag». I en artikel den 2 dec. 1935 avslutar Stampfer en jämförelse mellan Bethman-Hollweg och Hitler på följande sätt:

»Däremot är Hitler en i sitt slag fullkomligt entydig och sluten personlighet — han förkroppsligar den råa våldspolitik, som icke känner några hämningar. Varje fördrag, som slutes med honom, är ensidigt, ty det är på sin höjd endast en som tänker hålla det, den andre.»

Men Soc.-Dem. nöjer sig ej med dessa båda diktaturländer. Till Österrikes nuvarande regim har det alltid haft ett gott öga. När den stora amnestien för socialdemokrater utfärdades, frågade tidningen, om de »släppas ut ur fängelset för att jämte sina familjer prisges åt sväldöden?» (5 jan. 1936), varjämte andra artiklar influtit om Österrike, vilket omöjligen skett för att meddela sanningen. Enahanda torde ej heller kunna gälla en av en polack skriven understreckare »Polsk fattigdom» för den 19 jan. 1936, där syftet att måla Pilsudskidiktaturen i svartaste svart är alltför tydlig trots artikelns hovsamma ton. Med än större skärpa måste man fråga, om tidningen före publicerandet förvissat sig om riktigheten av uppgifterna i en artikel den 4 febr. 1936 av C. Mergentz, Riga, om »Tortyr i Lettland». Där om vittna knappast följande utdrag:

»Till de vanliga tortyrmetoderna hör att slå fångarna med sand säckar och gummibattonger, och en av polissadisternas mest omtyckta metoder är misshandel av offrens könsorgan. Den politiska fången Leibowitsch slet man vid förhör i höstas kläderna från kroppen, satte på honom en maggördel av metall och kastade ned honom i ett badkar, genom vilket en elektrisk ström leddes. Detta 'elektriska badkar' användes ofta. Den häktade Wilumson visade man bara detta badkar, och det var tillräckligt för att få honom att 'bekänna'. De måste hela tiden sitta på stolar, och så fort de sluta till ögonen, sticker man dem med nålar eller pressar brinnande cigaretter mot deras hud — — —»
»En särskild inrättning i fängelset är karcern (arresten). Denna oskyldiga benämning döljer dess egentliga betydelse. Karcern består av celler, vari fångarna inte kunna röra sig, varken ligga eller stå, de sakna fönsterglugg och äro försedda med stengolv, som övergjøtes med vatten för att hindra fångarna från att sova.» — — — »Dödligheten bland fångarna är ännu mycket stor, och regeringen besparar sig på så sätt dödsdomar och avrättningar, vilka alltid väcka ett visst uppseende utomlands. De sjuka fångarna överlämnas helt och hållet åt sig själva, tillståndet på fängelselasarettet är obeskrivbart. De sjuka, som inte äro i stånd att hjälpa sig själva, gå under i smuts.»

Soc.-Dem. stannar dock icke härvid. Icke ens de demokratiska staternas anspråk på korrekt behandling respekteras. När Laval

avtågade, bragtes honom den 24 jan. i en ledare, undertecknad Ivan Pauli, följande avskedssalut: »Mätte vi slippa få se honom dyka upp igen!» Finns det något verkligt behov av att ett »regeringsorgan» skall så oförblommerat lägga sina antipatier i dagen mot en statsman, som helt visst kan »dyka upp igen» och som till äventyrs skulle kunna visa sig minnesgod? När den engelske konungen dog, skrev Bes ett gravkväde, vars plumphet redan påtalats i pressen men varur ett extrakt bör komplettera samlingen:

»Den lungsjuke textilarbetaren i Manchester torkar en tår ur ögat när han erfar att the King slutat sitt långa och för nationen så betydelsefulla liv — hans hustru gråter och hans hungriga och illa klädda barn bevittna förskrämda sina föräldrars sorg — — —»

»Godhet, klokhet och vishet voro hans ledstjärnor. På sina många lediga stunder samlade han frimärken och spelade golf. I båda dessa färdigheter — väl lämpade för konstitutionella engelska konungar — vann han mästerskap. — — —»

Därför sörjes han oppriktigt i hela det väldiga imperiet. Under flera veckor framåt kan den indiske muhammedanen skymfa den indiske brahmanens heliga ko utan att riskera efterräkningar, ty båda äro upptagna av sorgen över kejsarens bortgång. Deras gemensamma Gud har gått till sin himmel. Han var en god Fader även för Indien — — —»

Man har svårt att föreställa sig något, som sagts i olämpligare ögonblick; förvisso skulle det ha känts som ett stygn i hjärtat på engelska arbetare i deras traditionsmättade vördnad för monarkien, därest det kommit under deras ögon.

Tidigare har man alltid vant sig vid att Soc.-Dem. hyst ett djupt rotat agg till den unga finska staten, detta som en reminiscens av våra socialdemokraters partitagande under finska frihetskampen 1918. Nu när Soc.-Dem. bort ha hunnit växa in i kläderna som regeringsspråkrör och än mer sedan vår regering framträtt som varm anhängare av Finlands närmande till de skandinaviska staterna, hade man kunnat vänta, att det gamla språket skulle avläggas och utbytas mot ett, som gjorde skäl för vänskaplighetens namn. Men ännu så sent som 23 jan. 1936 öppnade Soc.-Dem. sina spalter för Karels kommunistiske exdiktator Gylling, vilken i sin artikel ideligen talade om »vitfinnarna» och om den finska »ochranan», som »över den karelska gränsen [sänt] ett flertal terroristgrupper med speciella uppdrag i form av skadegörelse, mordbrand och attentat mot kända kommunister» o. s. v. När den Hanssonska regeringen så deciderat uttalat sig för det fyrstatliga nordiska samarbetet, innebär detta icke en skyldighet för partiets press att

avstå från nedsättande, hatfulla tillmälen mot en officiell myndighet inom ett av Nordens länder? Måste den icke vinnlägga sig om ett uppträdande, som varken kan uppfattas som kränkande eller håller gamla sår öppna? Det är väl ändock meningen att åstadkomma en de nordiska folkens vänskap, ej blott de nordiska regeringsledamöternas?

Vi ha avsiktligt valt Social-Demokraten, därför att man har rätt att ha särskilda pretentioner på ett officiöst organs internationella umgängeston. Visserligen kan tidningen knappast betraktas utomlands som fullt representativ för svensk opinion i utrikesfrågor — något som av ovanstående hastigt hopbragta citatsamling att döma mest måste vara att tillskriva tidningens små anspråk på sig själv — men detta rubbar icke dess ansvar för sina ord och konsekvenserna av dem. Man kan verkligen fråga, om det kan ligga något förnuft i att en ändock så observerad tidning som det svenska regeringspartiets huvudorgan måste befinna sig på permanent krigsfot med det ena närliggande landet efter det andra. Man måste också undra, om den verksamhet, som hr Ivan Pauli utfört som »spiritus lector» för Social-Demokratens utrikesavdelning, varit av den sort att den bort meritera till en plats i den nämnd, som har till uppgift att stärka de kulturella förbindelserna mellan Sverige och utlandet.

Samtidigt som vi här endast uppehållit oss vid en tidning, vilja vi gärna tillägga, att den ej står i sina uttrycksmedel på något sätt isolerad. Vi kunna sålunda icke underlåta att peka på en nietzscheansk handels- och sjöfartstidning på västkusten, som har svårt att fördraga en hel del nu levande övermänniskor. Den 18 jan. berörde den på ledareplats bl. a. Hitlers halssjukdom i följande utsökta ordalag: »Det vore mycket ledsamt, om Hitler skulle visa sig lida av halskräfta. Han bör få ha hälsan och uppleva den vedergällning, som väntar honom.» Detta endast som en smakbit ur det rikhaltiga lager av sottiser, som från det hållet serverats under de senaste åren. Säkerligen finns det intet ord i det ovan citerade momentet 2:9 av tryckfrihetsförordningen, som ej antasats från dessa båda håll, vare sig man ser till grundlagsstadgandets bokstav eller till dess andemening.

* * *

Med denna exempelsamling för ögonen frestas man visserligen fråga, om tryckfrihetsförordningen med dess tunga och svårberäk-

neliga processförfarande förvandlats blott till ett tomt hot. Men vi skola skynda att tillägga, att vi fuller väl begripa, att vi här ha att göra med förhållanden, som ej alltid kunna lösas domstolsvägen, ja, först i sista hand böra lösas genom myndigheternas inskridanden. Endast så mycket måste sägas, att tryckfriheten aldrig tänkts och aldrig bör kunna få vara en fullständigt otyglad rättighet för ett visst pressorgan eller vissa klickar att genom ansvarslösa skrивerier kränka utländska personer, som i regel ej kunna försvara sig, och skada det egna landets intressen. Det kan vara lika farligt för en stat, om friheten utmynnar i självsvald, som om den förbytes i tvång.

Vad här gäller är främst att åstadkomma en självrannsakan även hos de »pigga», »modiga», »spirituella» tidningarna om pressens uppgift som det fria ordets företrädare i ett neutralt land. Det måste finnas en medelväg mellan ett utmanande, fullkomligt otuktat skrivsätt, vilket ej kan ostraffat få fortgå, och själlösa redogörelser av typ Post- och Inrikes Tidningar, vilka måste döda det utrikespolitiska intresset. Det måste oeftergivligt krävas åtminstone ett minimum av taktfullhet men också finnas en marginal för kritik.

Att avväga var gränsen går för rätten att kritisera utländska förhållanden blir visserligen i sista hand en subjektiv bedömning, vid vilken partipolitiska eller andra känslöstämningar måste skifta. Det vore att förneka pressens uppgift i ett utanför alla maktgrupper stående exneutralt land att vilja nedtysta dess stämma eller förkväva de inlägg, som den kan göra i världsdiskussionen. De ideal om rättssäkerhet i det mellanfolkliga umgänget och humanitet inom staterna, som de små länderna företräda, måste hävdas icke blott som en reaktion utåt, när bestämd anledning ges, utan än mer som en vägledning inåt för svensk opinion. Man kan gå ett steg längre och säga, att det skulle te sig som en kulturskymning, ifall pressen upphörde att reagera mot barbariskt förtryck eller rå likgiltighet för människoliv. Sverige har ingen anledning att i oträngt mål överge en med seklers möda upptimrad humanare uppfattning om förhållandet mellan stat och individ.

Men varje sak kan sägas på två sätt och det är åtskillnad på kritik och kritik. Hur hett känslorna än må bränna, får ej förglömmas att varje fredligt samliv mellan nationerna måste bygga på respekt för varje nations självbestämningsrätt. Vi måste kort

och gott acceptera verkligheten. Det kan ej vara den svenska pressens sak att ta parti i främmande länders inre förehavanden på ett sätt, som vi själva skulle vara de första att betacka oss för, ifall det gällde oss. Hur skulle icke — med rätta — ropas i högan sky, om den tyska regeringspressen kontinuerligt sysselsatte sig med exempelvis statsminister Hanssons och andra regeringsledamöters sinnestillstånd, införde Ny Dags samhällsskildringar som autentiska dokument över det sociala livet i Sverige samt krävde deportation av regeringsledamöterna för att de skulle lämna plats åt någon av våra nazistledare? Skildringar av bestående förhållanden kunna intagas utan att man frossar i smädelser. Skildringarna skulle också kunna underkastas en granskning, så att icke rent omöjliga uppgifter återgävos. Man skulle t. o. m. kunna önska, att de vägrades plats, om de föreföllo osannolika eller deras sanningshalt ej kunde kontrolleras — f. n. torde tillvägagångssättet vara så motsatt som möjligt och objektiviteten förnimmas som en black om foten. Man kan med andra ord fordra, att utlandsavdelningarna redigeras med en känsla av ansvar.

Förhållandet till diktaturländerna vore i och för sig värt ett eget kapitel. För vår del finna vi vår historiskt bestämda utveckling peka mot ett annat styrelsesätt och en annan samhällsordning än t. ex. Tysklands och Italiens; vi äga en nationell folkstyrelse, byggd på tradition och omvandlad i takt med sociala förändringar, vilken det ej finnes orsak att utbyta men väl kanske att sanera. Vi skulle med Luthers ord till Zwingli kunna säga till alla dessa samhällsmakare i södern: *Ihr habt einen anderen Geist als wir*. Vi finna det italienska kriget mot ambulanser av natur att på det skarpaste böra fördömas; vi ha ej annat omdöme om exekutionsmetoderna den 30 juni i Tyskland än om desamma vid andra historiens Bartholomeinätter; vi sågo vid läsningen av Görings tal inför riksprocessen i Leipzig ett avgrundsdjup öppna sig o. s. v. Men vi ansluta oss icke till sanktionerna mot Italien, därför att Italien är en diktaturstat eller därför att vi dessvärre gäckats i vår tro att diktaturen av ren självbevarelsedrift vore att anse som fredsfaktor — vi kunna helt följa vår utrikesminister, när denne ytttrade att sanktionerna tillgripits ej mot Italien utan mot kriget som sådant. Överhuvud får det aldrig förbises, att diktaturerna ha sin yttersta förklaring i de föregående demokratiernas svagheter. Därför måste också lösningen av de problem, varmed de brottas, bli föremål för vår noggranna om ock kritiska observa-

tion. Det vore den största självförhävelse av alla våra antityska och antiitalienska grälmakare att intala sig — så beroende som utvecklingen i varje land är av ideologier, metoder, initiativ och resultat i skilda länder och allra mest i de gamla kulturstaterna — att vad som nu sker i de bekämpade länderna icke skall avsätta några spår även i de demokratiska staterna. Just för demokratiens egen skull måste man önska, att den icke skall försumma att ägna uppmärksamhet t. ex. åt det sätt, varpå auktoritets- och effektivitetsproblemen lösts hos de nämnda länderna. Att följa omdaningens söderut objektivt med bibehållen kritikrätt måste i längden vara fruktbarare och vårt land värdigare än att bedriva en journalistik, som skulle kunna åskådliggöras på så sätt, att man drar ner rullgardinerna, håller en bakdörr öppen för emigrantlagor och trappskvallor samt tar upp ett litet skothål i väggen för att avbrassa invektivsalvorna.

Vi kunna tillägga, att vi ingalunda finna en sådan utveckling inom pressen på något sätt önskvärd, enligt vilken hänsynfullheten skulle kunna utmynna i ett förtigande av faktiska låt vara ganska genanta förhållanden eller att språket av pur konsideration skulle göras färglöst och tandlöst. En fri press kan aldrig avskärma verkligheten. Amerika måste bedömas även med hänsyn till sitt gangsterväsen; när den franska pressen behandlar de korruptiva tendenserna hos landets politiker måste även utlandspressen ha rätt att göra det o. s. v. De extra kryddade uttryck, som använts om Sovjetryssland borde särskilt efter Sveriges erkännande av unionen nog i åtskilliga fall omständigtvis ha dämpats, helst som nyhetsmaterialet säkert många gånger östs ur usla brunnar, men så länge Moskva ej upphört att bedriva ett världsrevolutionärt undermineringsarbete, vore det dock att begära för mycket, om man krävde att uteslutande vänskapliga tonfall skulle brukas.

Man kan fordra av åtminstone de svenska tidningar, som göra anspråk på att kallas ledande, att de icke utnyttja det fria ordet för att motverka de ansvariga statsmakternas strävanden. Leder tryckfriheten till att landets intressen skadas, måste det vara något fel antingen på tryckfriheten eller också på pressen. Pressen måste ändock vara en tjänarinna åt statsintressena, ej ett hinder för deras realiserande. Vi vilja ingen likriktning, men utåt kan dock staten ej vara hur delbar som helst. Nästan grotesk är L. O:s blockad mot Tyskland, som aldrig tycks avblåsas. Regeringen behandlar Tyskland som mest gynnad nation men dess valmanskår

uppehåller en bojkott. Att denna blivit ineffektiv, är icke regeringens eller åtminstone icke regeringspartiets förtjänst. När en högkonjunktur plötsligt ramlat över regeringspartiet, bör det ej förglömmas att den till icke oväsentlig del är en frukt av det ökade handelsutbytet, vilket i sin tur vad vårt viktigaste handelsland beträffar kommit till stånd trots L. O. Och om detta ökade handelsutbyte ej kommit till stånd och om vi alltså förlorat denna mångfald av arbetstillfällen, hade det då legat någon rim och reson i att statsmakterna skulle undergräva sina finanser genom en fortsatt dyrbar arbetslöshetspolitik? Solidariteten med det egna landets intressen måste dock i all rimlighets namn gå före partiernas tycken eller sym- och antipatier. Vi ha icke råd att undvara denna inre solidaritet utåt men väl några förnärmande speglosor i pressen.

Till sist måste man ställa frågan, om det också kan vara ansvarskännande att i en splittringens värld städse ha på läpparna ett språk, som måste ge ny näring åt folkhatet. Prof. Romdahl har under »Dagens frågor» i detta häfte inskräp det ansvar, som särskilt de kulturellt ledande ha för att förståelsen mellan folken får träda i misstänkliggörandets ställe. Givetvis har en sådan vädjan giltighet även för t. ex. Pirandello. Men den är också giltig för de internationella arbetarorganisationerna, som måste inse att det finnes rum för allvarligt strävande internationalism även utanför internationalerna. Demokratien måste bygga på tolerans, för det första alltefter vallyckans växlingar mellan partierna inbördes i samma land, för det andra mellan skilda stater. Partier eller klasser kunna antingen fostras till kritik eller till hat. Kritiken leder till resonlighet och försonlighet, men vad som flyter ur hatet låter ofta icke hejda sig i sitt lopp. För kulturutvecklingen är folkhatet än ödesdigrare än klasshatet.